ASESIAD O'R EFFAITH AR HAWLIAU PLANT

Cyflwyno Fframwaith Penderfyniadau Rheoli Heintiau COVID-19 lleol ar gyfer ysgolion o hydref 2021

Rhaid anfon **pob** Asesiad o’r Effaith ar Hawliau Plant wedi’u cwblhau at flwch post CRIA@llyw.cymru.

1. Disgrifiwch ac eglurwch effaith y cynnig ar blant a phobl ifanc

Gwnaethom newidiadau i'n canllawiau gweithredol ar gyfer ysgolion a lleoliadau, i ddod i rym o fis Medi 2021. Yn fyr, mae'r newidiadau hyn yn golygu nad yw gorchuddion wyneb bellach yn cael eu hargymell fel mater o drefn ar gyfer staff neu ddysgwyr yn yr ystafell ddosbarth, mae ysgolion a lleoliadau'n dychwelyd i'w hamseroedd arferol ac nad oes angen grwpiau cyswllt mwyach. Gellir gweld Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ar gyfer y newidiadau hyn yma.

Cyhoeddodd y Prif Weinidog ar 6 Awst y byddai Cymru'n symud i Lefel Rhybudd Sero ar 7 Awst. Fel rhan o'r cam hwn, ni fydd yn rhaid i bob oedolyn sydd wedi cael eu brechu'n llawn a phlant dan 18 oed hunanynysu mwyach os cânt eu nodi fel cysylltiadau agos â rhywun sydd wedi profi'n bositif am Covid-19. Nid yw'r Asesiad Effaith ar Hawliau Plant hwn yn ystyried y newidiadau hyn gan eu bod wedi'u cynnwys yn yr Asesiadau Effaith a gynhaliwyd ar gyfer y cyfnodau adolygu 21 diwrnod, a gellir dod o hyd i'r rhain yma.

Rydym wedi datblygu Fframwaith Penderfyniadau Rheoli Heintiau ('Y Fframwaith') ar gyfer ysgolion a lleoliadau sy'n nodi'r trefniadau ar gyfer darparu dysgu mewn ysgolion. Bydd y Fframwaith yn galluogi ysgolion a lleoliadau i deilwra ymyriadau i adlewyrchu risgiau ac amgylchiadau lleol.

Amlinellir y cynigion cyffredinol yn gryno isod. Rydym yn derbyn yn llwyr fod gan unrhyw newid i drefniadau addysg effaith amrywiol ac eang ar wahanol grwpiau gan gynnwys dysgwyr, staff, teuluoedd a chymunedau.

Y cynnig

Ym mis Gorffennaf 2021 cyhoeddodd y Prif Weinidog fersiwn wedi'i ddiweddaru o Gynllun Rheoli Coronafeirws Cymru, sy'n nodi'r trefniadau i symud i "lefel rhybudd sero" – cyfnod newydd sydd wedi'i gynllunio i sicrhau dull cymesur o ymdrin â COVID-19, gan adlewyrchu effaith brechu a chydbwysedd rhwng risgiau a niwed.

Mae'r Cynllun Rheoli’n nodi’r disgwyliad y dylai lleoliadau addysg weithredu mor normal â phosibl ar lefel rhybudd sero. Bydd mesurau sylfaenol gan gynnwys asesiadau risg,

hylendid, awyru ac atal presenoldeb gan unigolion sydd â symptomau COVID-19 yn parhau i fod ar waith, ond mae mesurau eraill yn cael eu llacio fel rhan o system gymesur o reolaethau. Ar gyfer ysgolion, bydd hyn yn caniatáu rhywfaint o hyblygrwydd ar gyfer penderfyniadau lleol ac ymyriadau wedi'u teilwra, gyda chymorth awdurdodau lleol, Timau Rheoli Digwyddiadau ac iechyd y cyhoedd.

Symudodd Cymru i lefel rhybudd sero ar 7 Awst 2021. Ond nid yw'r coronafeirws wedi diflannu ac mae'n parhau beri risg i'n hiechyd. Bwriad y Fframwaith yw caniatáu i rai mesurau gael eu dwysáu/llacio yn dibynnu ar lefel y risgiau a nodwyd yn lleol. Gallai'r mesurau hyn gynnwys gwisgo gorchuddion wyneb a defnyddio profion cyflym.

Llywodraeth Cymru fydd yn pennu lefel risg gyffredinol Cymru a chaiff ei chyfleu i bawb.

Os asesir, drwy wybodaeth leol, fod y lefel risg – ar gyfer rhanbarth, ardal neu ysgol unigol - yn wahanol i'r lefel risg genedlaethol, er enghraifft, oherwydd achos mewn ysgol neu glwstwr posibl, bydd ysgolion yn cael cymorth i adolygu eu hasesiad risg a rhoi ymyriadau cymesur ychwanegol wedi'u teilwra ar waith. Byddai unrhyw benderfyniad i argymell ailgyflwyno ymyriadau wedi'u teilwra am gyfnod, fel gorchuddion wyneb neu grwpiau cyswllt, yn cael eu gwneud gan yr ysgol neu'r lleoliad yn lleol mewn trafodaeth ag iechyd y cyhoedd, y gwasanaeth Profi, Olrhain, Diogelu a'r awdurdod lleol (ni fydd disgwyl i'r ysgol wneud penderfyniadau ar eu pen eu hunain).

Beth mae hyn yn ei olygu i blant a phobl ifanc?

Egwyddorion cyffredinol

1. Dylai plant a phobl ifanc fod yn ddiogel, a chael eu gweld, eu clywed, eu meithrin a'u datblygu.
2. Dylai plant allu mynd i'r ysgol a lleoliad gofal plant (gan gynnwys Dechrau'n Deg).
3. Dylai plant allu mynd allan i chwarae a gwneud ymarfer corff.
4. Dylid caniatáu i blant iau, dan 12 oed, gymysgu'n rhydd.
5. Dylai gwasanaethau sy'n cefnogi teuluoedd barhau i weithredu a gallu cynnig gwasanaethau wyneb yn wyneb lle mae angen y plentyn/teulu yn cyfiawnhau hynny. Efallai y bydd angen cymorth ar deuluoedd dan anfantais i ddefnyddio gwasanaethau ar-lein – gan gynnwys cyfarpar TG a/neu ‘data’.
6. Dylai plant ag anghenion ychwanegol gael yr asesiadau a'r cymorth sydd eu hangen arnynt – gall hyn gynnwys swigen gefnogaeth ehangach ar gyfer teuluoedd/gwasanaethau er mwyn sicrhau na chaiff yr un teulu ei adael i ymdopi ar ei ben ei hun – gall olygu grŵp mwy yn mynd allan i wneud ymarfer corff i gefnogi'r plentyn.
7. Ni ddylai'r un plentyn fynd heb fwyd.
8. Dylai fod cymorth i rieni ar gael drwy amrywiaeth o ddulliau, gan gynnwys mamau/rhieni newydd.
9. Dylid cynnal asesiadau o ddatblygiad yn y blynyddoedd cynnar fel mater o drefn (wyneb yn wyneb lle bo angen yn unol â mesurau diogelu rhag COVID-19) a rhoi ymyriadau ar waith (e.e. iaith a lleferydd, golwg a chlyw).
10. Dylid cyfathrebu ynghylch pob un o'r uchod yn glir, gan gynnwys gyda’r plant a’r pobl ifanc.
11. Os caiff cyfyngiadau rhybudd lefel 4 eu cyflwyno yn y dyfodol:

- Dylid rhoi blaenoriaeth i blant agored i niwed drwy ddull gweithredu amlasiantaethol.
- Dylai fod cynllun cymorth ar waith ar gyfer plant ag anghenion dysgu penodol/ychwanegol.
- Dylid sicrhau bod gan blant gyfarpar TG a digon o ddata i'w galluogi i gymryd rhan mewn gwersi a chael gafael ar adnoddau addysgol ar-lein, yn ogystal â chysylltu â'u ffrindiau.
- Dylid cynyddu nifer y gwasanaethau trydydd sector, gwasanaethau mewn ysgolion a gwasanaethau iechyd meddwl ar-lein. Dylid gweithredu ar sail risg i sicrhau bod y bobl ifanc fwyaf agored i niwed yn parhau i gael eu cefnogi gan wasanaethau iechyd meddwl y GIG.
- Dylid cynnig cymorth ychwanegol i blant o deuluoedd nad Cymraeg/ Saesneg yw eu hiaith gyntaf, ochr yn ochr â'u rhieni.
- Dylid atgoffa pawb i sicrhau bod plant a phobl ifanc yn ddiogel ac yn gwybod i ble y gallant droi am help neu i drafod pryderon.
- Dylid cyfathrebu â phlant a phobl ifanc mewn iaith gysurlon, hawdd ei deall, ac egluro'r hyn sy'n digwydd a pham.

Nod y Fframwaith yw galluogi awdurdodau lleol ac ysgolion i ddeall sut y dylid teilwra rhai mesurau yn dibynnu ar lefel y risg, gyda'r nod o alluogi ysgolion i weithredu ar sail 'busnes ag arfer' cyn belled ag y bo modd (gan gynnwys darparu clybiau brecwast a chlybiau ar ôl ysgol am ddim, gweithgareddau allgyrsiol a phynciau ymarferol) er mwyn sicrhau'r canlyniadau gorau i bob dysgwr drwy ystyried eu hanghenion addysgol a'u lles drwy reoli risgiau parhaus COVID-19 mor ddiogel â phosibl (fel gyda heintiau eraill) a sicrhau eglurder o ran y camau gweithredu sydd eu hangen os oes achos yn yr ysgol.

Gofynnodd ymgynghoriadau *Coronafeirws a Fi* Comisiynydd Plant Cymru gyda phlant a phobl ifanc (Mai 2020 a Ionawr 2021) am farn a phrofiadau 19,737 o blant a phobl ifanc 3-18 oed yn ystod y cyfyngiadau COVID. Ym marn pobl ifanc (12-18), tair effaith fwyaf y rheolau aros gartref oedd 'methu treulio amser gyda ffrindiau' (72%), 'methu ymweld ag aelodau o'r teulu' (59%) a 'chau ysgol neu goleg' (42%). Mae'r adroddiad yn amlinellu yn ei ganfyddiadau cryno bod bywyd wedi bod yn anodd ar y cyfan i bob grŵp oedran gyda llawer yn mynegi rhwystredigaeth a weithiau dicter am effaith y pandemig ar eu bywydau. Siaradodd llawer am golli eu ffrindiau, athrawon, ysgolion a theuluoedd.

Trefnwyd grwpiau ffocws gyda phlant a phobl ifanc gan Plant yng Nghymru a swyddfa Comisiynydd Plant Cymru ym mis Gorffennaf 2021 i gael eu hadborth ar drefniadau gweithredol mewn ysgolion. Y neges gyson oedd bod disgyblion am weld cyn lleied o amharu â phosibl ar eu diwrnod ysgol, eu bod am fod yn yr ysgol a pheidio â gorfod dysgu o bell, a'u bod eisiau osgoi'r angen i hunanynysu cymaint â phosibl. Derbyniodd y disgyblion y byddai angen mesurau o hyd mewn ysgolion a lleoliadau ac na fyddai modd dychwelyd ar unwaith i'r ffyrdd o weithio cyn y pandemig. Fe wnaethant hefyd gyfeirio at yr effaith sylweddol ar eu haddysg a achoswyd gan y pandemig o ganlyniad i gau ysgolion neu golli dysgu wyneb yn wyneb oherwydd yr angen i hunanynysu.

Mae Estyn wedi cyhoeddi canfyddiadau ei waith ymgysylltu gydag ysgolion cynradd ac ysgolion uwchradd ym mis Mehefin 2021. I grynhoi, adroddodd arweinwyr ysgolion fod y cyfnod diweddaraf o ddysgu o bell wedi cael effaith andwyol ar les disgyblion. Mae un o egwyddorion arweiniol y fframwaith, sef y dylai ysgolion weithredu ar sail 'busnes fel arfer' cyn belled ag y bo modd, yn debygol o wella lles cyffredinol ac iechyd meddwl i ddysgwyr.

Nododd adroddiad a gyhoeddwyd gan BBC Plant Mewn Angen yn ystod cyfnod cynnar y pandemig gyfres o themâu sy'n dangos sut yr oedd Covid-19 yn effeithio ar blant a phobl ifanc sy'n wynebu heriau yn eu bywydau, a fyddai'n gyffredin mewn lleoliadau addysgol:

1. Unigedd – roedd plant a theuluoedd yn colli cysylltiadau personol, perthnasoedd a chefnogaeth gan oedolion a chyfoedion dibynadwy y tu allan i'r cartref.
2. Mwy o heriau i les emosiynol ac iechyd meddwl - roedd y pandemig yn effeithio ar iechyd meddwl presennol ac roedd materion newydd yn dod i'r amlwg i blant a'u rhieni. Roedd pryder, ofn a straen yn bryderon penodol.
3. Pwysau ar berthnasoedd teuluol - roedd teuluoedd dan bwysau, o anawsterau'n ymdopi â straen a phryder i argyfwng. Roedd mwy o wrthdaro a pherthnasoedd anodd, tra bod y seibiant i blant a rhieni yn lleihau.
4. Mwy o amlygiad i niwed - roedd plant yn wynebu mwy o risgiau o fewn teuluoedd a'r tu allan i'r cartref, e.e. gyda mwy o amser ar-lein a methu â chael mynediad i fannau diogel.
5. Anghenion sylfaenol yn anoddach i'w diwallu - roedd plant a theuluoedd yn wynebu newyn a mwy o galedi ariannol. Daeth mynediad digidol yn angen sylfaenol yn y cyfnod clo.
6. Risgiau i les corfforol - roedd lles corfforol plant mewn perygl drwy lai o faeth neu weithgarwch corfforol ar gyfer ffitrwydd, i'r rhai â chyflyrau iechyd, o'r pandemig ei hun.

Cyhoeddodd y Gymdeithas y Plant adroddiad a oedd yn nodi y gallai cau ysgolion, er ei fod yn ffordd bwysig o atal lledaeniad COVID-19, arwain at fwy o arwahanrwydd cymdeithasol i bobl ifanc. Fel y nodwyd yn gynharach, bydd egwyddorion arweiniol y fframwaith yn helpu i alluogi ysgolion i weithredu ar sail 'busnes ag arfer' cyn belled ag y bo modd drwy reoli risgiau parhaus COVID-19 mor ddiogel â phosibl.

2. Eglurwch sut y mae'r cynnig yn debygol o effeithio ar hawliau plant

Erthygl	Disgrifiad	Cysylltiadau i benderfyniadau
2	Mae'r Confensiwn yn berthnasol i bob plentyn heb wahaniaethu, beth bynnag fo'i ethnigrwydd, rhyw, crefydd, iaith, galluoedd neu unrhyw statws arall, beth bynnag yw eu barn neu eu dweud, beth bynnag fo'u cefndir teuluol.	Gall colli addysg, trefn a chyswllt cymdeithasol effeithio'n andwyol ar blant a phobl ifanc. Bydd y Fframwaith yn galluogi ysgolion i deilwra ymyriadau i adlewyrchu risgiau ac amgylchiadau lleol a sicrhau eu bod yn aros ar agor. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod y bydd dal yn ofynnol i rai dysgwyr hunanynysu os ydynt yn cael prawf positif, er mwyn cyfyngu ar drosglwyddo'r coronafeirws, a dylai ysgolion alluogi dysgu o bell ac ystyried anghenion addysgol a lles dysgwyr.

3	Rhaid i fuddiannau gorau'r plentyn fod yn brif flaenoriaeth ym mhob penderfyniad a cham gweithredu sy'n effeithio ar blant.	Mae'r Fframwaith yn canolbwyntio ar gefnogi: • ysgolion i weithredu ar sail 'busnes ag arfer' cyn belled ag y bo modd gan gynnwys darparu clybiau brecwast a chlybiau ar ôl ysgol am ddim, gweithgareddau allgyrsiol a phynciau ymarferol • sicrhau'r canlyniadau gorau i bob dysgwr drwy ystyried eu hanghenion addysgol a'u lles • rheoli risgiau parhaus COVID-19 mor ddiogel â phosibl yn yr un modd â heintiau eraill, a sicrhau eglurder o ran y camau gweithredu sydd eu hangen os oes achos mewn ysgol Er na chyfeirir yn benodol at CCUHP yn y ddogfen fframwaith, mae dylanwad hawliau plant yn ddi-gwestiwn yn y dull sy'n cael ei ddefnyddio. Mae canolbwyntio ar les dysgwyr wrth wneud yr holl benderfyniadau ynghylch yr ymateb addysgol i COVID-19 yn ganolog i'r fframwaith. Bydd yn anelu at liniaru effeithiau negyddol cyfnodau cloi ar blant a phobl ifanc, gan gydnabod anghenion penodol grwpiau penodol o ddysgwyr.
4	(gweithredu'r Confensiwn) Rhaid i lywodraethau wneud popeth o fewn eu gallu i sicrhau bod pob plentyn yn gallu mwynhau ei hawliau drwy greu systemau a phasio cyfreithiau sy'n hyrwyddo ac yn diogelu hawliau plant.	Mae'r fframwaith yn arwydd o'r disgwyliad y dylai ysgolion weithredu mor normal â phosibl ar lefel rhybudd sero. Bydd mesurau sylfaenol, gan gynnwys asesiadau risg, gwell hylendid ac awyru, ac atal unigolion sydd â symptomau COVID-19 yn parhau i fod ar waith, ond mae mesurau eraill yn cael eu llacio fel rhan o system gymesur o reolaethau. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i benderfynu ar lefel risg gyffredinol Cymru a chaiff ei chyfleu i bawb. Bydd y fframwaith yn galluogi awdurdodau lleol ac ysgolion i ddeall sut y dylid teilwra rhai mesurau yn dibynnu ar lefel y risg, pe bai'r risg leol yn wahanol i'r sefyllfa cenedlaethol (er enghraifft, ailgyflwyno gorchuddion wyneb). Hynny gyda'r nod o alluogi ysgolion i weithredu ar sail 'busnes ag arfer' cyn belled ag y bo modd (gan gynnwys darparu brecwast am ddim a chlybiau ar ôl ysgol, gweithgareddau allgyrsiol a

		phynciau ymarferol) er mwyn sicrhau'r canlyniadau gorau i bob dysgwr drwy ystyried eu hanghenion addysgol a'u lles drwy reoli risgiau parhaus COVID-19 mor ddiogel â phosibl (fel gyda heintiau eraill) a sicrhau eglurder o ran y camau gweithredu sydd eu hangen os oes achos yn yr ysgol. Fel rhan o'n sesiynau ymgysylltu â phobl ifanc, rydym wedi derbyn sylwadau ynghylch y graddau yr oedd cau ysgolion, dysgu o bell a chyfnodau o hunanynysu wedi tarfu ar eu dysgu a'r effeithiau niweidiol i'w hiechyd meddwl. Ym mis Mehefin 2021, ysgrifennodd y Comisiynydd Plant at y Gweinidog Addysg, yn amlinellu nifer o faterion yn ymwneud â phlant mewn ysgolion, gan gynnwys y niwed i blant sy'n gysylltiedig â hunanynysu, ac fe wnaeth hefyd herio'r ffordd 'anghymesur' y mae mesurau'n cael eu cymhwyso i bobl ifanc mewn ysgolion a'r annhegwch canfyddedig iddyn nhw o gymharu â'r rhyddid cymharol a roddir i oedolion ar yr un pryd. Yn ogystal ag ystyriaethau iechyd cyhoeddus, mae angen ystyried effaith mesurau rheoli ar les plant a phobl ifanc hefyd. Gall amgylchedd yr ysgol ddarparu amrywiaeth o fanteision a chyfleoedd yn ogystal â dysgu, rhywbeth y mae mesurau rheoli COVID-19 wedi amharu arno. Mae hyn yn cynnwys cymysgu â charfan eang o blant, defnyddio clybiau brecwast a chlybiau ar ôl ysgol ar gyfer rhyngweithio a dysgu mwy anffurfiol. Mae'n rhaid i'r mesurau a bennir nesaf fod o fudd amlwg i'r dysgwr, yn enwedig pan all y cyfyngiadau (cau ysgolion, hunan-ynysu) gael effaith andwyol clir ar ddysgu yn ogystal â'u lles. Mae'r Fframwaith yn nodi mesurau a ddylai fod ar waith ym mhob ysgol. Bydd y mesurau hyn yn amrywio yn dibynnu ar lefel y risg a nodir yn genedlaethol. Os asesir bod y lefel risg yn lleol – ar lefel ranbarthol, leol neu ysgol unigol - yn wahanol i'r lefel genedlaethol gyffredinol hon, bydd ysgolion yn gweithio gydag awdurdodau lleol a phartneriaid eraill i benderfynu sut y gallai fod angen teilwra'r mesurau hyn, gyda'r nod cyffredinol o atal tarfu ar y diwrnod ysgol a

		sicrhau'r mynediad mwyaf posibl i ystod mor eang â phosibl o brofiadau.
6	Mae gan bob plentyn yr hawl i fywyd. Rhaid i lywodraethau wneud popeth o fewn eu gallu i sicrhau bod plant yn goroesi ac yn datblygu i'w llawn botensial.	Mae diogelwch a lles meddyliol, emosiynol a chorfforol dysgwyr a staff wrth wraidd ein dull o ymdrin â threfniadau gweithredol mewn ysgolion. Yn ogystal â chael mesurau ar waith i gadw pawb yn ddiogel ac yn iach, rydym wedi ceisio darparu dull ystyriol a mesuredig i fynd i'r afael â rhai o effeithiau andwyol y mesurau sydd wedi bod ar waith yn ystod y pandemig hyd yma. Mae'r Fframwaith yn cefnogi gweithrediadau mewn ysgolion a lleoliadau addysg eraill ac mae'n ymdrin â dull cynhwysfawr a diogel o sicrhau anghenion addysgol, iechyd a lles dysgwyr ac ymarferwyr yn amgylchedd yr ysgol drwy alluogi ysgolion i weithredu ar sail 'busnes fel arfer' cyn belled ag y bo modd gan gynnwys darparu clybiau brecwast a chlybiau ar ôl ysgol am ddim, gweithgareddau allgyrsiol a phynciau ymarferol.
12	Mae gan bob plentyn yr hawl i fynegi ei farn, ei deimladau a'i ddymuniadau ym mhob mater sy'n effeithio arnynt, ac i'w barn gael ei hystyried a'i chymryd o ddifrif	Mae ymgysylltu â phobl ifanc – fel y nodir yn y cyflwyniad – wedi llywio'r gwaith o ddatblygu'r Fframwaith. Mae'r canllawiau dysgu i ysgolion a lleoliadau yn glir y dylai lles fod yn ganolog i'r gwaith o ailgysylltu dysgwyr. Mae'n pwysleisio pwysigrwydd rhoi amser i ddysgwyr drafod a mynegi eu profiadau, a sicrhau eu bod yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi, eu clywed a bod rhywun yn gwrando arnynt.
14	(rhyddid meddwl, cred a chrefydd) Mae gan bob plentyn yr hawl i feddwl a chredu'r hyn y mae'n eu dewis a hefyd i ymarfer eu crefydd, cyn belled â'u bod nhw ddim yn atal pobl eraill rhag mwynhau eu hawliau.	Ni fydd yr un o'r penderfyniadau polisi a glustnodwyd uchod ac yn Adran 1 yn cael effaith benodol o ran rhyddid meddwl, cred a chrefydd. Mae'r canllawiau dysgu yn amlinellu bod angen i ymarferwyr ystyried sut i gefnogi pob dysgwr. Mae hyn yn cynnwys y rhai a allai fod yn bryderus ynghylch dychwelyd ar ôl cyfnod o hunanynysu, y rhai a allai fod wedi treulio cyfnod estynedig mewn amgylchedd yn eu cartref nad oedd yn gefnogol o'u credoau, neu sy'n gweld y posibilrwydd o ddychwelyd i'r ysgol yn fygythiad;

	Rhaid i lywodraethau barchu hawliau a chyfrifoldebau rhieni i arwain eu plentyn wrth iddynt dyfu i fyny.	a'u helpu gyda'r broses o integreiddio i leoliad ffisegol ar gyfer addysg. Mae sgyrsiau am sut mae dysgwyr yn teimlo yn hollbwysig drwy gydol y cyfnod hwn ac awgrymir bod staff ysgolion a lleoliadau'n annog dysgwyr i drafod eu cwestiynau a'u pryderon.
17	Mae gan bob plentyn yr hawl i gael gwybodaeth ddibynadwy o amrywiaeth o ffynonellau, a dylai llywodraethau annog y cyfryngau i ddarparu gwybodaeth y gall plant ei deall.	Roedd yr arolwg diweddaraf 'Coronafeirws a Fi' yn gofyn sut y dewisodd plant a phobl ifanc gael mynediad at ffynonellau gwybodaeth. Dyma a adroddwyd ar gyfer plant 7-11 oed: drwy deulu (82%), ac wedyn y teledu (58%). Dim ond 4% o'r ymatebwyr a nododd nad oeddent yn cael unrhyw wybodaeth. Mae gan bobl ifanc sy'n cymryd yr arolwg i'r rheini sydd rhwng 12-18 oed ffynonellau gwybodaeth tebyg (73% a 61% yn y drefn honno) ond maent yn fwy tebygol o fod yn cael gwybodaeth ar-lein o wefannau newyddion, apiau a chyfrifon. Mae camau'n cael eu cymryd i sicrhau mynediad parhaus at wybodaeth ddibynadwy a hygyrch. Mae hyn wedi cynnwys: • negeseuon ar y cyfryngau cymdeithasol sydd wedi'u targedu'n benodol at blant a phobl ifanc yn ogystal â'u rhieni / gofalwyr • ymgyrch tawelu meddwl wedi'u targedu at gymunedau addysg • llythyr 'diwedd tymor' gan Weinidog y Gymraeg ac Addysg at benaethiaid pob ysgol gynradd ac uwchradd, ysgolion arbennig ac ysgolion annibynnol am y trefniadau o fis Medi ymlaen. Bydd y gwaith hwn yn parhau yn nhymor yr hydref i ddarparu'r wybodaeth a'r arweiniad diweddaraf i ddysgwyr a'u teuluoedd ar sut y bydd ysgolion yn parhau i weithredu'n ddiogel. Rydym yn parhau i gyhoeddi ar ein gwefan yr wybodaeth ddiweddaraf am yr ymateb i bandemig COVID-19 a'r camau sydd wedi'u cymryd gan y sector addysg. Caiff hyn ei ategu gan ohebiaeth ac ymholiadau drwy'r ganolfan cyswllt cyntaf, y mae rhai ohonynt oddi wrth blant.

18	Mae'r ddau riant yn rhannu'r cyfrifoldeb am fagu eu plentyn a dylent bob amser ystyried yr hyn sydd orau i'r plentyn. Rhaid i lywodraethau gefnogi rhieni drwy greu gwasanaethau cymorth i blant a rhoi'r gefnogaeth sydd ei angen ar rieni i fagu eu plant.	Rydym yn cydnabod bod cyfathrebu rhwng y Llywodraeth, ysgolion a lleoliadau, a rhieni a gofalwyr a'u plant wedi bod yn hollbwysig drwy gydol y broses o lywio'r dull gweithredu ar gyfer cynyddu gweithrediadau mewn ysgolion a lleoliadau. Mae cyfathrebu wedi'i dargedu at rieni a gofalwyr yn parhau, gan gynnwys drwy gyfryngau cymdeithasol a thudalennau gwe pwrpasol a negeseuon ymgyrchu.
19	(amddiffyniad rhag trais, camdriniaeth ac esgeulustod) Rhaid i lywodraethau wneud popeth o fewn eu gallu i sicrhau bod plant yn cael eu hamddiffyn rhag pob math o drais, camdriniaeth, esgeulustod a thriniaeth wael gan eu rhieni neu unrhyw un arall sy'n gofalu amdanynt.	I ambell blentyn gall peidio â bod yn eu hysgol neu eu lleoliad fod yn arbennig o niweidiol oherwydd natur amgylchedd eu cartref. Bydd plant wedi cael profiadau gwahanol ac amgylcheddau cartref gwahanol yn ystod 'cyfnodau symud' a chyfnodau hunanynysu, a chredwn y bydd egwyddorion arweiniol y fframwaith – sef i gadw ysgolion ar agor ac yn gweithredu mor normal â phosibl – yn lleihau'r amser a dreulir y tu allan i'r ysgol a bydd yn lliniaru'r effeithiau negyddol hynny. Wrth fwrw ymlaen â hyn, mae canllawiau'n atgoffa staff mewn ysgolion a lleoliadau o'u dyletswyddau diogelu - Cadw dysgwyr yn ddiogel a Gweithdrefnau Diogelu Cymru. Mae rôl y person diogelu dynodedig (PDD) yn hanfodol a dylid rhoi gwybod i'r holl staff a dysgwyr pwy yw'r PDD a sut i gysylltu â nhw. Gall gysylltu ag oedolyn dibynadwy, neu'r PDD, fod yn anoddach gyda phellter cymdeithasol, felly gofynnwyd i ysgolion a lleoliadau ystyried sut y gall dysgwyr siarad yn breifat. Mae gan awdurdodau lleol eisoes amrywiaeth o arferion gwaith ar waith i sicrhau y gall partneriaid diogelu gyd-weithio i gadw plant yn ddiogel. Mae'r ddyletswydd i sicrhau mynediad parhaus i ddarpariaeth wyneb yn wyneb ar gyfer plant sy'n agored i niwed yn parhau.

23	Mae gan blentyn ag anabledd yr hawl i fyw bywyd llawn a gweddus gydag urddas ac, hyd y bo modd, yn annibynnol ac i chwarae rhan weithredol yn y gymuned. Rhaid i lywodraethau wneud popeth o fewn eu gallu i gefnogi plant anabl a'u teuluoedd.	Rydym wedi sicrhau bod ysgolion yn aros ar agor i blant sy'n agored i niwed drwy gydol y pandemig, gan gynnwys cyfnodau o gau ysgolion yn gyffredinol. Ystyriodd adroddiad a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru ar sut mae'r pandemig wedi effeithio ar fywydau pobl anabl yng Nghymru dystiolaeth gan y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol a Chynghrair Anghenion Dysgu Ychwanegol y Trydydd Sector. Roedd hyn yn awgrymu bod angen cymorth ychwanegol ar ddisgyblion anabl mewn ysgolion ac nid oeddent bob amser yn derbyn hyn yn ystod y pandemig. Un o'r egwyddorion arweiniol y tu ôl i'r Fframwaith yw galluogi ysgolion i weithredu ar sail 'busnes fel arfer' cyn belled ag y bo modd.
24	Mae gan bob plentyn yr hawl i'r iechyd gorau posibl. Rhaid i lywodraethau ddarparu gofal iechyd o ansawdd da, dŵr glân, bwyd maethlon, ac amgylchedd glân ac addysg ar iechyd a lles fel y gall plant aros yn iach.	Mae'r Fframwaith yn cydnabod, pan fyddwn yn cyfeirio at iechyd a lles, ei fod yn mynd y tu hwnt i beryglon ffisegol haint COVID-19. I ddysgwyr, bydd goblygiadau corfforol, meddyliol ac emosiynol ehangach ymbellhau cymdeithasol, y cyfnod clo a phrofedigaeth posibl yn llawer mwy perthnasol, ynghyd â'r goblygiadau o ran perthnasoedd.
28	Mae gan bob plentyn yr hawl i addysg.	Mae'r hawl hon wedi bod yn un o'r ffactorau sylfaenol i ddychwelyd ysgolion i weithrediadau mor normal â phosibl. Mae’r canllawiau dysgu yn egluro’r disgwyliadau sydd ar ymarferwyr. Yn ogystal â'r pwyslais ar les, gofynnwyd i ysgolion a lleoliadau, fel bo’n briodol, ddechrau ehangu dysgu ac addysgu a chefnogi pontio fel bod dysgwyr (cyn belled ag y bo modd) yn barod ar gyfer y flwyddyn academaidd nesaf ac yn gallu ymgysylltu â dull dysgu cyfunol. Mae'r canllawiau'n glir bod gan bob dysgwr hawl i gael cefnogaeth yn eu dysgu gan weithwyr proffesiynol dibynadwy ar yr adeg hon a chredwn mai'r ffordd orau o ddarparu hynny yw trwy addysgu a dysgu ar y safle.

		Mae'r Fframwaith yn nodi mesurau a ddylai fod ar waith ym mhob ysgol. Bydd y mesurau hyn yn amrywio yn dibynnu ar lefel y risg a nodir yn genedlaethol. Os asesir bod y lefel risg yn lleol – ar lefel ranbarthol, leol neu ysgol unigol - yn wahanol i'r lefel genedlaethol gyffredinol hon, bydd ysgolion yn gweithio gydag awdurdodau lleol a phartneriaid eraill i benderfynu sut y gallai fod angen teilwra'r mesurau hyn, gyda'r nod cyffredinol o atal tarfu ar y diwrnod ysgol a sicrhau mynediad i ystod mor eang â phosibl o brofiadau.
29	Nodau addysg Rhaid i addysg ddatblygu personoliaeth, doniau a galluoedd pob plentyn i'r eithaf. Rhaid iddo annog parch y plentyn at hawliau dynol, yn ogystal â pharch at eu rhieni, eu diwylliannau eu hunain a diwylliannau eraill, a'r amgylchedd.	Mae'r erthygl hon wrth wraidd addysg yng Nghymru, a 4 diben y Cwricwlwm i Gymru sy'n sail i'n rhaglen o ddiwygiadau addysg. Mae ysgolion a lleoliadau wedi datblygu dysgu a dulliau newydd i ddiwallu anghenion eu dysgwyr mewn ymateb i'r pandemig. Wrth wneud hynny, cyfeirir ymarferwyr at yr ystod lawn o ganllawiau sydd bellach ar gael iddynt ar y cwricwlwm, gan gynnwys sut y gall y Cwricwlwm i Gymru gefnogi dysgwyr ar hyn o bryd. Cyhoeddwyd Cynllun Gweithredu’r Cwricwlwm i Gymru ar 26 Ionawr 2021 a phasiwyd Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) ym mis Ebrill 2021. Gan gydnabod yr heriau penodol a wynebir gan ysgolion uwchradd yn ystod y pandemig, cyhoeddodd Gweinidog y Gymraeg ac Addysg ym mis Gorffennaf y byddai gan ysgolion uwchradd yr opsiwn i barhau â'u cynlluniau presennol ar gyfer cyflwyno’r Cwricwlwm newydd i Gymru, gan ddechrau yn 2022 gyda Blwyddyn 7, neu ddechrau yn 2023 gyda Blynyddoedd 7 ac 8 gyda'i gilydd.
30	Plant o grwpiau lleiafrifol neu frodorol Mae gan bob plentyn yr hawl i ddysgu a defnyddio iaith, arferion a chrefydd eu teulu, p'un a yw'r rhain yn cael eu rhannu gan	Ni fwriedir i'r penderfyniadau polisi a nodir yn yr Asesiad Effaith ar Hawliau Plant gael effaith gadarnhaol na negyddol o ran yr erthygl hon. Fodd bynnag, cydnabyddir y gallai fod rhai effeithiau gwahaniaethol ar gyfer grwpiau penodol o bobl sy'n deillio o'r trefniadau gweithredol mewn ysgolion a lleoliadau.

	fwyafrif bobl y wlad lle maent yn byw ai peidio.	Mae'r canllawiau dysgu yn amlinellu y bydd angen i ddarparwyr ystyried sut i gefnogi pob dysgwr. Bydd sgyrsiau am sut maent yn teimlo am y gofynion newydd o fis Medi yn hollbwysig drwy gydol y cyfnod hwn a dylai staff annog dysgwyr i drafod eu cwestiynau a'u pryderon. Byddwn yn monitro'r sefyllfa'n agos o ran dysgu'r Gymraeg ac o ran dysgu drwy gyfrwng y Gymraeg. Rydym hefyd yn cydnabod bod iaith y cartref i rai grwpiau o ddysgwyr yn wahanol i brif iaith eu haddysg (Cymraeg a Saesneg) a bydd dychwelyd yn llawn i addysgu ar y safle o fudd sylweddol.
31	Hamdden, chwarae a diwylliant Mae gan bob plentyn yr hawl i ymlacio, chwarae a chymryd rhan mewn ystod eang o weithgareddau diwylliannol a chelfyddydol.	Mae'r effaith negyddol ar les diwylliannol, fel y gwelwyd yn ystod y cyfnodau o gau ysgolion a dysgu o bell, wedi lleddfu wrth ddychwelyd i addysgu wyneb yn wyneb ac wrth i ysgolion fabwysiadu ffordd 'normal newydd' o weithio drwy ddefnyddio'r Fframwaith i nodi risgiau lleol a chymryd camau lliniaru priodol i aros ar agor. Mae chwarae a dysgu yn yr awyr agored yn cynnig cyfleoedd eang i gefnogi dysgu yn ogystal â gwella perthnasoedd dysgwyr a'u lles corfforol, meddyliol ac emosiynol. Felly, dylid eu hystyried yn ganolog i unrhyw ddull o gynllunio ystyriaethau ar gyfer ysgolion. Un o egwyddorion arweiniol y fframwaith yw rheoli risgiau parhaus COVID-19 mor ddiogel â phosibl ac mae treulio cymaint o amser â phosibl yn yr awyr agored yn cefnogi hyn.